

Rabbitti Amane-kutaa 4

Description

3. Ragaa tartiiba fi Sirna Qabsiisuu

﴿ قُلْ أَلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ أَصْطَفَنِي إِلَّا اللَّهُ خَيْرٌ أَمَا مَا يُشْرِكُونَ ﴾

â€œJedhi, â€˜Faaruun hundi kan Rabbiiti. Gabroottan Isaa kanneen Inni filate irratti nageenyi haa jiraatu. Sila Rabbiidha moo wantoota isaan Isatti qindeessantu (shaarrakantu) caalaa?â€™â€¢ Suuratu an-Naml 27:59

Jirenya tana keessatti Rabbiin alatti wanti namoonni gabbaraman wanta amaloota (sifaata) gooftummaa hin qabneedha. Amaloonni Gooftaa guutuu fi hanqinna hundarraa bilisa kan taâ€™e taâ€™uu qaba. Hundemaa, makhluuqni (wanti uumame) hanqinna baayâ€™ee waan qabuuf Gooftaa gabbaramu taâ€™uu hin dandaâ€™u. Gooftaan gabbaramuu Gooftaa waan hundaa irratti dandaâ€™aa, wanta badaa namarraa deebisuu fi waan gaarii namaaf fiduu dandaâ€™uudha. Wanti uumame kana hunda gochuu dandaâ€™aa? Kanaafu, makhluuqini hanqinna baayâ€™ee waan qabuuf gooftaa gabbaramuu taâ€™uu hin dandaâ€™u. Dubbiin erga akkana taâ€™e Gooftaan gabbaramu, kadhatamu, sodaatamu fi garmalee jaallatamu qabu Rabbiin qofa.

Kutaa darbe keessatti ragaalee gara Tokkichummaa Rabbii fi amaloonni Isaa guutuu taâ€™uu agarsiisan ilaalle turre. Ammas itti fufuun ni ilaalla. Samii, dachii fi wantoota isaan lamaan keessa jiran yommuu ilaallu tartiibaa fi sirna kan qabataniidha. Pilaanettonni, aduu fi samiin sirnaa fi tartiiba isaanii hordofu. Wal-faallessuun, wal diigga fi walitti buâ€™iinsi hin jiru. Kuni hundi Khaaliqni Tokkichi akka uumee fi tartiiba qabsiisee agarsiisa. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

رَعَايَةً لَهُمْ إِلَيْلٌ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ۝ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍ لَهَا
كَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۝ وَالْقَمَرُ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۝ لَا
شَمْسٌ يَتَبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا إِلَيْلٌ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝

â€œHalkaniis isaaniif mallattoodha. Isarrea guyyaa baafna. Yeroma san isaan dukkana keessa taâ€™u. Aduunis hanga daangaa murtaaâ€™etti deemti. Suni Murtii Rabbii Injifataa Beekaa taâ€™eeti. Baatiis hanga inni akka damee temira gogeetti deebiâ€™utti buufata isaaf goonee jirra. Aduun baatii dhaqqabuun ishiif hin taâ€™u. Halkanis guyyaa hin dursu. Hunduu sarara keessa deemu.â€¢ Suuratu Yaasiin 36:37-40

Aayatoota kanniin keessa mallatoolee jahatu namootaaf jira. Mallatooleen kunniin Tokkichummaa, Dandeetti, Beekumsaa fi Ogummaa Rabbii agarsiisu. Mallatoon 1ffaan- Halkani. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ifa guyyaa yommuu baasu halkan ni dhufa. Yeroma ifni guyyaa deemu namoonni dukkana halkanii keessa seenu. Mallatoon 2ffaan-Aduun daangaa ykn yeroo murtaaâ€™ef deemudha. Jechi Musxaqarr jedhu bakkaa fi yeroo kan of keessatti qabatuudha. Aduun adeemsa ishii keessatti daangaa hin dabartu. Hanga ishiif murtaaâ€™e ni deemti. Ammas hanga yeroo murtaaâ€™e ni deemti. Yeroo san irra hin dabartu. Yeroon kunis Guyyaa Qiyaamaati. Qiyaamaan yommuu dhootu, adeemsi aduu ni dhaabbata, ifni ishii ni bada, ni mammaramti[1]. Kanaafu, aduun tuni daangaa ishii akka hin dabarree kan tooâ€™atu fi hanga yeroo murtaaâ€™etti akka deemtu kan taasisuu Rabbii Injifataa, Beekaa taâ€™eedha.

Mallatoon 3ffaan Baatii buufata ykn marsaa isaa murteessudha. Baatin ykn jiiyni samii keessatti buufata qaba. Guyyaa jalqabaa gara dhiyaatin yommuu bahu qalâ€™aa taâ€™ee baha. Ergasii suutuma suuta hammi isaa, ifni fi bakka inni samii keessatti qabu dabalaa adeema. Guyyaa kudha afrappaatti guutuu taâ€™uu mulâ€™ata. Ergasii hammi isaa hirâ€™atuun akka damee teemiraa gogee taâ€™a. Mukni teemiraa damee firii teemiraa itti baadhatu ni qaba. Dameen kuni yommuu gogu qalâ€™aa fi kan jallate taâ€™uu daalachaaâ€™a. Haaluma kanaan, jiiynis guyyaa dhuma irratti qalâ€™achuu fi kan dabe taâ€™uu ifni fi hammi isaa hirâ€™ata. Eenyutu akkanatti marsaa ykn buufataa jiâ€™aa murteesse? Jiiyni akkanatti samii keessa yommuu deemu, hamma itti guddatuu fi hirâ€™atuu ofin murteessu dandaâ€™aa? Kanaafu, kuni murtii Rabbii Injifataa, Beekaa taâ€™eeti.

Mallatoon afrappaan Aduun baatii hin dhaqqabdu. Kana jechuun aduun halkan bahuu hin dandeessu. Akkasumas, isaan lamaanu orbiiti (sarara) isaanii irra waan deemanifi walitti hin buâ€™an. Kanaafu, kana hunda kan akkanatti tartiibaa fi sirna qabsiise Rabbii waan hundaa irratti Dandaâ€™aa fi Beekaa taâ€™eedha. Mallatoon shanaffaan halkan guyyaa hin dursu. Kana jechuun yeroon guyyaa osoo hin xumuramiin halkan hin dhufu. Yeroo isaa eeggate dhufa. Mallatoon jahaffaan aduu fi jiiyni, halkanii fi guyyaan sarara isaanii qabatanii deemudha. Sarara ykn orbiiti isaanii irra deddebiâ€™anii deemu. Hanga Qiyaamaatti sarara isaanii irraa dabuun hin jiru. Wantoonni hawaa (space) kuniin sirnaa fi tartiiba qabachuun Ogummaa, Beekumsaa, Dandeetti fi Tokkichummaa Khaaliqa agarsiisu. Tartiibni fi sararri isaan irra deeman kan nama ajaaâ€™ibsiisuudha.

Image result for solar system
Solar system (Sirna Aduu fi pilanetota ishii marsanii)

Wantoonni kunniin ofumaan sirnaa fi tartiiba ofii qabachuun dandaâ€™u? Gonumaa qabachuun hin dandaâ€™an. Kanaafu, sirnaa fi tartiibni isaanii kuni gara Rabbii Guddaa, Beekaa fi ogeessa taâ€™etti akeeku.

Jechoota ijoo: **Dizaayin** (design) jechuun boca, hamma fi bifaa wanta tokko karoorsu fi baasudha. Dizaaynara-nama dizaayini hojjatu.

Hayyoonni waaâ€™ee yuniversi qoratan sirnaa fi tartiiba kana yommuu siritti xinxallan, â€œKuni hojji Ogeessaa fi Beekaa malee wanta biraa taâ€™uu hin dandaâ€™uâ€™echuun Rabbitti amanuu isaanii labsu. Mee isaan keessaa muraasa haa ilaallu. Mimorii elektroniksi dizaayini kan godhu Injinjar Kilodam

Hasaway jedhamu mata duree â€œArganno Guddaaâ€¢ jedhu jalattiakkana jechuun barreessa:

Sababoota yaadaa gara Rabbitti amanuutti na waaman keessaa haqa eenyullee kaadu hin dandeenye ibsuun jalqaba. Innis, dizaayinin dizaayinaratti hajama. Hojiin injinarii ani hojjadhu sababoota Rabbitti akka amanan na taasisaniidha. Waggoota baayâ€™eef meeshaalee elekrooniksii fi elektrikii dizaayini gochuu waliin erga koâ€™oome booda dinqisiifannaan ani dizaayini hundaaf qabu dabalu jalqabe. Kana irratti hundaaâ€™e, dizaayiniin addunyaa nu marsee jiru kuni Khaaliqa Guddaan kan hojjatame malee wanta biraat taâ€™uu hin dandaâ€™u. Dhugumatti, karaan kuni karaa duraanii Rabbiin jiraachu itti agarsiisaniidha. Garuu saayinsiin yeroo ammaa duraan caalaa [karaa kana] caalatti ifaa fi ragaa cimaa taasisee jira.

Injinarii akkamitti sirna tokko guddisuu akka qabuu fi dizaayini tokko raawwachuuf humna, wantootaa fi seera uumamaa walitti fiduuf yommuu tattaafatu rakkoo isa qunnamuu akkamitti fÃ¼ruu akka qabu ni barata. Dizaayini haarawa kaaâ€™uuf yommuu carraaqu sababa rakkoo fi ulfaatinna isa qunnamuuf wanta haarawa jalqabuuf ni tilmaama. Waggoota baayâ€™eef mimori elektroniksi wantoota lama wal madaalchisuu dandaâ€™u hojjachuuf carraaqaa ture. Ujumoo, meeshaalee elektroniksii fi mekaaniksi dhibbaatamatti lakkaawaman fayyadamuun galma keenye jirra.

Meeshaa kana argachuuf wagga tokkoof ykn lamaaf erga waliin koâ€™oome fi dizaayini gochuuf rakkoo fi ulfaatinna baayâ€™ee na qunnaman erga furee booda, meeshaan kuni osoo sammuu fi dizaayini hin fayyadamiin karaa biraatin hojjachuu akka hin dandeenye sammuun kiyya ni yaade.

Addunyaan nu marsee jiru kuni walitti qabama dizaayini, arganno fi tartiiba qabsiisuu malee wanta biraati miti. Gariin isaanii garii irraa haa xiqaatani malee hundi isaanitu wal keessa kan seenanii fi wal qabataniidha. Mimoori elektroniksi ani hojjadhe caalaa wanti addunyaa keessa jiran kunniin ijaarsi atamii isaanii hunduu kan wal qabatedha.

Meeshaan kuni nama dizaayini isa godhu kan barbaadu yoo taâ€™e, qaamni kiyya wantoota fiizikaala, keemikaala fi lubbuu qabu kuni argamsiisaa isa argamsiisu hin barbaadu ree? Kanaafu, jiraachu Rabbiitiif harka kennuu malee nuti homaa gochuu hin dandeenyu. â€!

Saayinsin Isa bira gahuu waan dadhabeef jiraachu Isaa kaadun dhugummatti gowwummaadha. Kanarratti dabalate, umamni ofumaan tartiiba of qabsiisu akka hin dandeenye ykn tooâ€™annaa ofirratti argachuu akka hin dandeenye fizksiin yeroo ammaa na barsiisee jira.â€¢[\[2\]](#)

[1] Tafsiir ibn Kasiir 6/340-341, Mana Maxxansa Daaru Ibn al-Jawzi

[2] [Baraahiin wa adillatul Iimaaniyyata](#)-fuula 196-197, Abdurahmaan Habanka

Date Created

April 21, 2019

Author

admin